

Gravar vid Haken och Hörnet

RAÄ-nr Sollentuna 46:1–2 och del av RAÄ-nr Sollentuna 47:1,
Haken 20 och Hörnet 24, Sollentuna socken och kommun,
Uppland

Tomas Ekman

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2016:77

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Gravar vid Haken och Hörnet

RAÄ-nr Sollentuna 46:1–2 och del av RAÄ-nr Sollentuna 47:1,
Haken 20 och Hörnet 24, Sollentuna socken och kommun,
Uppland

Tomas Ekman

Lst dnr 43111-4563-2015 och 43111-4564-2015

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-60904 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2016 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2016:77

Författare Tomas Ekman

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Redo för rensning av grav 529. Foto av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Hörnet 24 vid förundersökningen	10
Haken 20 vid förundersökningen.....	10
Syfte	11
Metod.....	11
Hörnet 24	11
Haken 20	11
Genomförande	13
Hörnet 24	13
Haken 20	18
Resultat	24
Hörnet 24	25
Haken 20	25
Utvärdering och måluppfyllelse i förhållande till undersökningsplan	25
Referenser	26
Administrativa uppgifter	27
Bilagor	28
<i>Bilaga 1. Schakttabell Hörnet 24</i>	28
<i>Bilaga 2. Schakttabell Haken 20</i>	30
<i>Bilaga 3. Anläggningstabeller</i>	33
<i>Bilaga 4. Fyndtabell</i>	34

Figur 1. Karta över Sollentunatrakten med platsen för de aktuella undersökningsplatserna som är markerade med en svart cirkel.

Sammanfattning

Arkeologgruppen har utfört arkeologiska förundersökningar inom fastigheterna Hörnet 24 och Haken 20 i Sollentuna socken och kommun, Uppland. Fastigheterna är villatomter men kommer att bebyggas med annan typ av bebyggelse. Husen ska rivas men stod kvar vid förundersökningarna. Undersökningsområdena var lika med de respektive tomterna.

Inom Hörnet 24 finns två registrerade gravar, stensättningarna RAÄ-nr Sollentuna 46:1–2. De låg på en mindre platå i tomtens västra del som låg som bergig naturtomt. I anslutning till gravarna togs sammanlagt 14 schakt upp utan spår av fler gravar eller andra anläggningar. I en eventuell boplatssyta i trädgården, i tomtens nordöstra del, upptogs fem schakt. Även de var resultatlösa.

Inom Haken 20 återfinns en del av det stora gravfältet RAÄ-nr Sollentuna 47:1, som delundersökts vid flera tillfällen. Enligt äldre gravfältskartor fanns två gravar (grav 27 och 39) och en eventuell grav inom tomten. Sammanlagt upptogs 20 schakt inom tomten. Schakten visade att stora delar av tomten genomgått omfattande markberedning och anläggningsarbete. Upp till 1,5 meter påförda massor växlade med områden där endast grästorv och matjord täckte den naturliga markytan. Sammanlagt konstaterades fyra gravar varav två utgjordes av de tidigare kända. Den eventuella graven kunde avfärdas, medan två tidigare okända gravar registrerades. Anläggningarna fördelade sig på två delområden. Det norra omfattade endast den tidigare kända grav 27. I det södra delområdet, som fortsatte in

mot granntomten Haken 22, återfanns tre gravar, två stolphål och ett kulturlager. Vid rensning gjordes fynd av keramik och ett fragment bränt ben.

Inledning

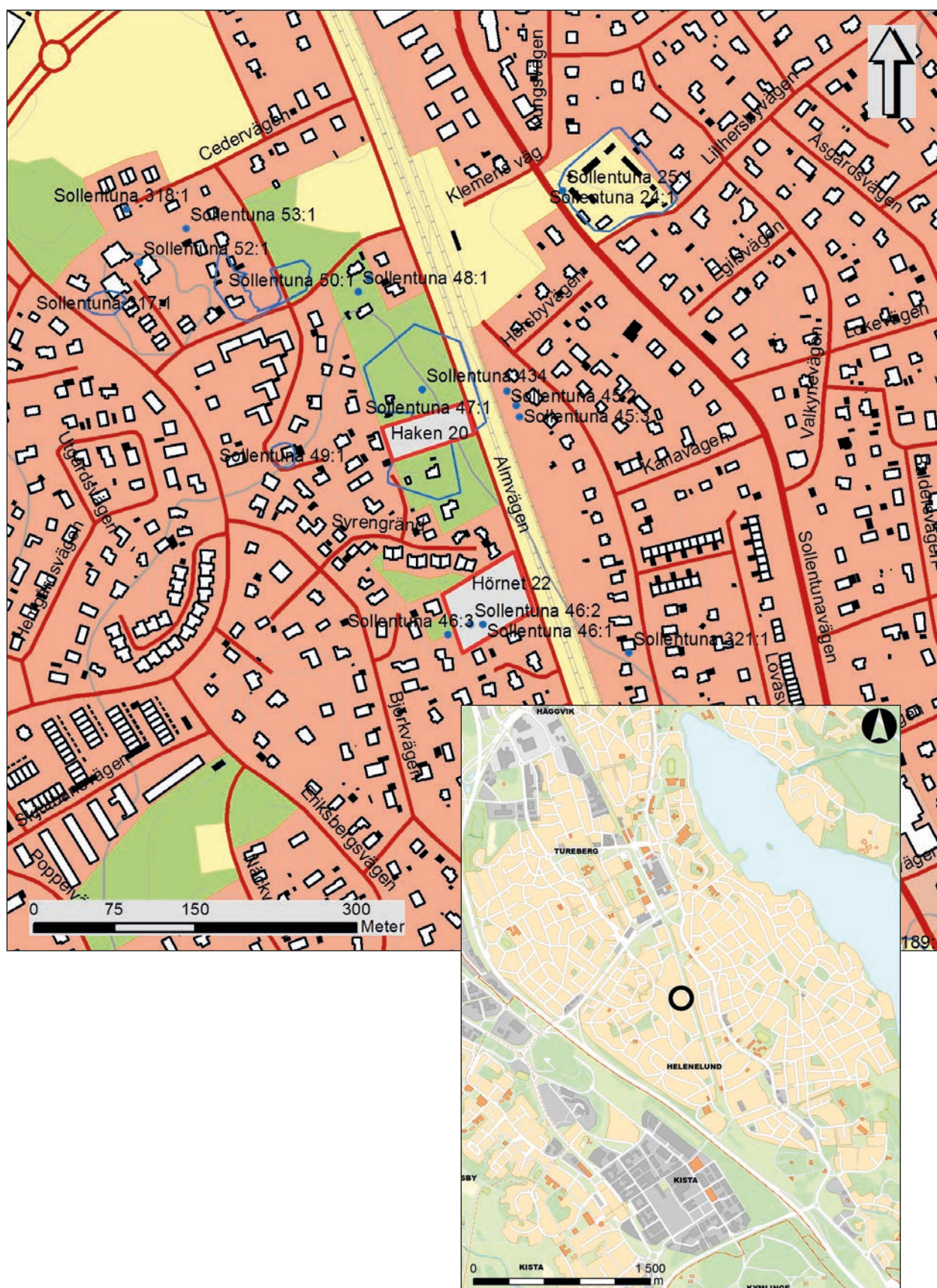
Med anledning av planerad bebyggelse inom fastigheterna Haken 20 och Hörnet 24, Sollentuna socken och kommun, har arkeologiska förundersökningar utförts inom de båda fastigheterna. Inom Haken 20 fanns delar av gravfältet RAÄ-nr Sollentuna 47:1 som tidigare varit aktuellt för exploatering. Delar av gravfältet undersöktes inför bygget av Arlandabanan år 1992 (Andersson & Hedlund 1994). De delar som återfinns inom fastigheterna Haken 18 och 19 förundersöktes år 2006 (Grön & Östlund 2007).

Inom Hörnet 24 finns två registrerade stensättningar, RAÄ-nr Sollentuna 46:1–2. Inga tidigare undersökningar har gjorts inom fastigheten.

Uppdragsgivare för båda uppdragen var Länsstyrelsen i Stockholms län. Kostnadsansvaret bars för Haken 20 av AB Svenska Vårdbyggen och för Hörnet 24 av Bengt-Erik Lejnell, Sollentuna.

Bakgrund och kulturmiljö

När det gäller Haken 20 har tomterna Haken 18–20 nyligen genomgått en fastighetsreglering. Haken 18 utgår helt medan Haken 19 och 20 byter mark med varandra. Det innebär att Haken 20 nu omfattar ca 40x120 meter närmast Almvägen och i denna tomt ingår delar av de äldre 18, 19 och 20.

6
Figur 2. Utdrag ur Fastighetskartan med de två undersökningsområdena markerade.

De västra delarna av samma tomter bildar nu Haken 19. I denna nya Haken 19 ingår även en cirka 10 meter bred remsa söder om nya Haken 20. Den leder från Almvägen och kommer att bli infartsväg till den nya bebyggelsen på Haken 19. Den nya indelningen har redan införts på Fastighetskartan. I fortsättningen av denna rapport används dock de äldre beteckningarna.

Sollentuna tillhör de fornlämningsrika socknarna i södra Uppland, i det gamla folklandet Attundaland. I dag tillhör socknen Storstockholm med tillhörande ständig expansion och en utsatt ställning för fornlämningar. Hersbygravfältet, lika med RAÄ-nr Sollentuna 45:1–3 och 47:1, är ett typiskt exempel på detta, med en provkarta av olika ingrepp ända sedan 1800-talet. Gravar har avlägsnats med större eller mindre arkeologiska insatser medan utmarken förvandlats till villaområde med infrastrukturella inslag. Den nu aktuella förundersökningen omfattar en mindre del av detta gravfält, närmare bestämt den del som återfinns inom fastigheten Haken 20, med gatuadress Almvägen 37.

Men redan 1800-talsbesökaren Richard Dybeck vittnade om hur forntid kolliderade med dåtid. Enligt Dybeck kallades området "Eldgrufvan". Om detta gällde enbart gravfältet eller ett större område är oklart. I en reseberättelse från år 1866 skriver han om de "väldiga högarne i Hersby sydvästra gärdesbacke" som har rönt "ett beklagligt, rätt oblidt öde". Järnvägsbygget mellan dessa högar har gjort att de är "mycket skadade och i högsta måtto vanstälde" (Dybeck, ATA, Sollentuna sn).

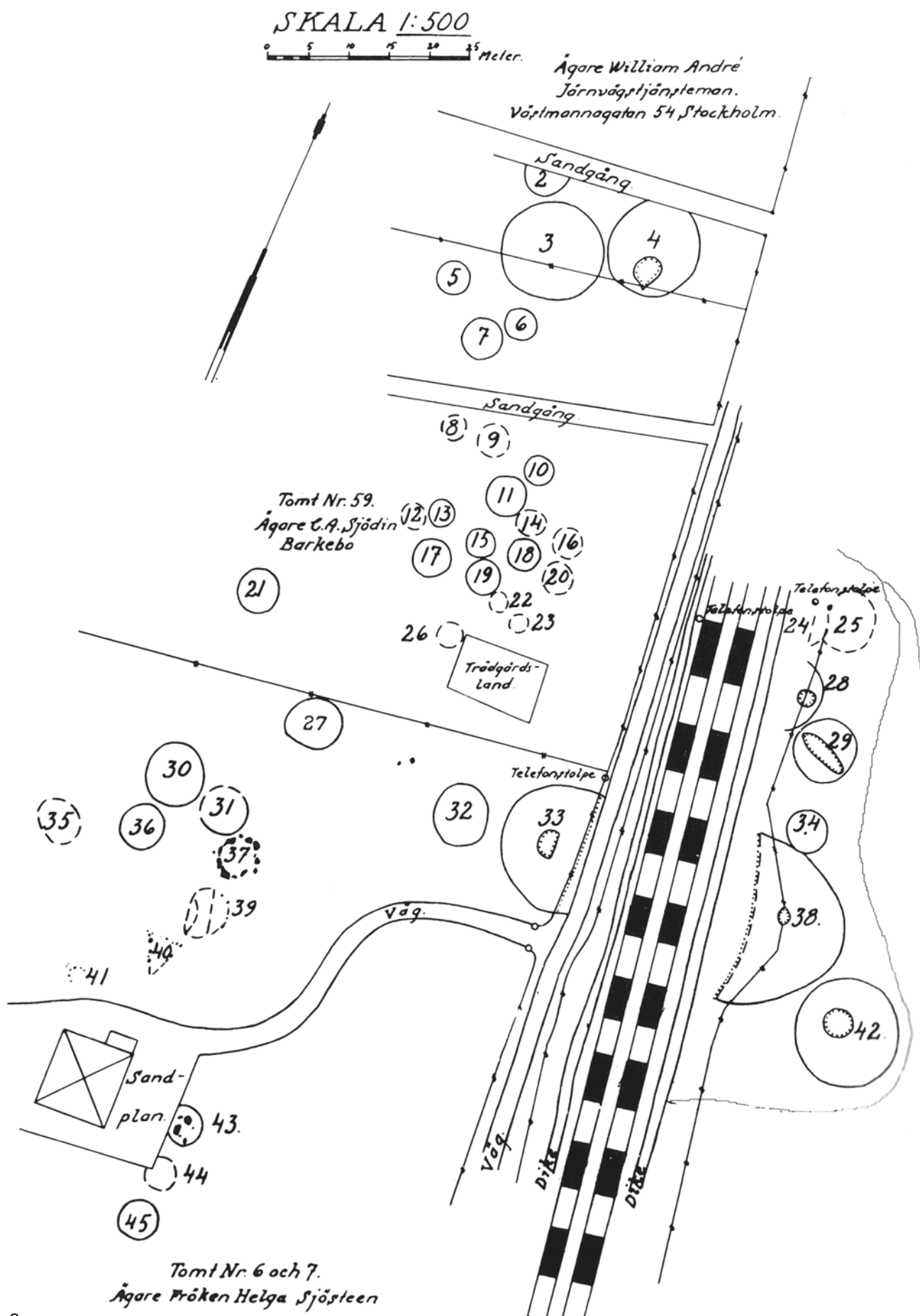
Bygget av järnvägen Stockholm-Uppsala stod klart samma år som Dybeck besökte Sollentuna. Ingen vet hur

många gravar som då försvann. Det ursprungliga gravantalet på Hersbygravfältet har uppskattats till cirka 100 (Hedlund 1994:76), men antalet har sedan minskat successivt. Majoriteten av dessa gravar ingår i RAÄ-nr Sollentuna 47:1, men några få gravar öster om järnvägen har fått RAÄ-nr Sollentuna 45:1–3. Redan år 1905 behövde järnvägen utöka sin kapacitet. Spåret blev ett dubbelspår, vilket bland annat resulterade i att en tredjedel av Hersbyhögen, den största högen på gravfältet, måste bort. Detta skedde under antikvarisk bevakning av T. J. Arne (Arne 1905). Högen fick då en datering till 600-tal men har senare på goda grunder omdaterats till 900-tal (Hedlund 1994:78). Tilläggas bör att en större del av högen ligger kvar.

Gravfältet karterades år 1928 som en del av ett större karteringsprojekt som initierades av Riksantikvarieämbetet. Det omfattade samtliga kända gravfält inom socknen och var en del i åtgärderna för att hantera exploateringstrycket. Då bedömdes antalet gravar till 45.

Fyra av dessa (grav 30, 31, 36 och 37) undersöktes och togs bort år 1938 när en villa byggdes inom Haken 20, alltså den nu aktuella tomten. Gravarna låg i en mindre grupp i gravfältets sydvästra del. Till denna grupp hörde ytterligare två gravar (grav 35 och 39) som fick ligga kvar. Av de undersökta gravarna kunde två dateras till övergångstiden folkvandringstid/vendeltid, medan de övriga endast kunde ges en generell datering till järnåldern (Oxensstierna 1938).

År 1962 undersöktes, efter en begäran av markägaren, en större hög (grav 42) inom RAÄ-nr Sollentuna 45:1–3,

Figur 3. Gravfältskarta från år 1928, utförd av Bellander, Hallin och Isikowitz.

alltså gravfältsdelen öster om järnvägen. Den låg strax sydöst om Hersbyhögen. Högen var 12–13 meter i diameter och cirka 2 meter hög, men antas ha varit uppåt en meter högre i sitt ursprungliga skick. Den innehöll fynd med en typisk sammansättning för 900-talet (Ginters 1962; Andersson & Hedlund 1994:7).

En ny VA-ledning drogs år 1989 inom Haken 20. Schaktet var 1,4x50 meter stort, men djupet anges ej. Vid samma tillfälle gjordes en dränering längs husets nordöstra hörn. Dräneringsschaktet anges som 8 meter långt och 2 meter brett (se plan). Inte heller här anges något djup, men på 0,7 meters djup ska rester av en förstörd grav ha iakttagits i norra schaktväggen. På samma nivå fanns även byggskrot som tegel och cement (Sander 1989).

Den största undersökningen inom gravfältet utfördes år 1992 som en del av projekteringen för Arlandabanan. Den berörde ett 16–30 meter brett område längs med Almvägen och järnvägen som här löper parallellt (Andersson & Hedlund 1994). Sammanlagt 30 gravar undersöktes med en övergripande datering till yngre järnålder. Gravtyperna utgjordes främst av runda eller rundade stensättningar men här fanns också några omarkerade skelettgravar. Undersökningen kunde även klarlägga ett äldre boplatsskede, med lämningar inom hela undersökningsområdet, men med koncentration till den norra delen. Bland dessa kunde två hus urskiljas, båda med sannolik datering till romersk järnålder. Enstaka dateringar antyder dock att området togs i bruk redan vid skiftet bronsålder – järnålder, cirka 500 f.Kr.

Som en del av undersökningarna för Arlandabanan gjordes även en förnyad kartering av kvarvarande

gravar på Hersbygravfältet (Hedlund 1994:83; figur 8). Då noterades inom Haken 20 en eventuell grav nära slänten mot Almvägen.

År 2001 gjordes en schaktövervakning med viss relevans för den nu aktuella förundersökningen. Den utfördes inom Haken 31, som gränsar till Haken 22 och en liten bit i norr till Haken 20. Övervakningen klargjorde att vare sig gravfält eller boplatslämningar fanns inom området (K. Andersson 2001).

Samma år skulle en ny vattenledning dras till Haken 19. Då gjordes en schaktövervakning. Ledningsschaktet gick nära gränsen till Haken 18 och svängde sedan upp mot huset. Schaktet var 59 meter långt med en bredd varierande mellan 2–5 meter. I schaktet påträffades två härdar och ett stolphål. Fynden utgjordes av en keramikskärva och en brodd (Runeson 2004).

En förundersökning genomfördes år 2006 inom den södra delen av Haken 18 samt i princip hela Haken 19. Uttryckt på ett annat sätt innebär detta att den kvarvarande norra delen av gravfältet RAÄ-nr Sollentuna 47:1 omfattades av denna förundersökning (Grön & Östlund 2007). Den resulterade i att femton gravar kunde karteras, med en stor koncentration av dessa till förundersökningsområdets sydöstra del. Stora delar av området innehöll dock omfattande störningar från tidigare verksamhet på tomterna och flera gravar kan ha förstörts och försvunnit. Ett mindre antal anläggningar av boplatstyp konstaterades också men i starkt avtagande frekvens jämfört med undersökningen år 1992. Inga dateringar gjordes men anläggningarna kan antas ha liknande dateringar som vid 1992 års undersökning.

Figur 5. Villan på Hörnet 24 sedd från trädgårdens nordöstra hörn. Foto taget av Arkeologgruppen AB.

Figur 4. Villan på Haken 20. Foto av Arkeologgruppen AB.

Hörnet 24 vid förundersökningen Hörnet 24, med gatuadress Almvägen 29, var belägen cirka 150 meter söder om Haken 20. Undersökningsområdet var lika med tomten som var cirka 4 800 kvadratmeter stor. I den östra delen stod en villa samt ett uthus med omgivande trädgård.

Vid övergången från trädgård till naturmark fanns grunden efter en mindre stuga av sportstugetyyp. Bakom huset steg marken snabbt då en bergsrygg löpte i nord-sydlig riktning. På denna växte en gles blandskog, främst tallar och björkar. Terrängen var på sina ställen mycket blockrik. På krönet av bergsryggen, som här bildade en mindre plåtå, återfanns de två registrerade gravarna RAÄ-nr Sollentuna 46:1-2. Strax väster om tomtragränsen låg ytterligare en grav, RAÄ-nr Sollentuna 46:3. Denna grav och de två andra skildes åt av en övergiven repslagarbana (A293). Den syntes idag som en cirka 35 meter lång sträcka där en viss stenröjning gjorts och där inga träd fanns. Rester av repslagarens bostad syntes i form av en stengrund med betongförstärkning. Mot norr övergick tomten alltmer i berg i dagen.

Haken 20 vid förundersökningen Tomten Haken 20 var cirka 2 800 kvadratmeter stor. Vid gränsen mot Haken 19 fanns en registrerad hög, nummer 27 på gravfältskartan. Längs Almvägen var tomten släntad efter förändringarna år 1992 när tomtens gräns flyttades cirka 20 meter västerut. Här och längs gränsen mot Haken 19 växte slyartad skog som avverkades innan förundersökningens start. I tomtens centrala del låg den villa som byggdes år 1938. Den omgavs av en stor betongtrappa och två plattsatta ytor på var sin sida om trappan.

På husets baksida fanns grunden till en stor uteplats, uppbyggd på betongpelare. Längs gränsen mot Haken 19 stod en friggebod samt ett äldre uthus. Av betydelse var även en badtunna i tomtens bakkant. Den stod på ett uppbyggt fundament med arrangemang för dränering.

Syfte

Förundersökningarna ska ge Länsstyrelsen underlag inför kommande arkeologiska undersökningar. Primärt gällde att fastställa lämningarnas utbredning, karaktär och preliminära datering inom respektive undersökningsområde. I undersökningsplanen noterades också en potentiell boplatsyta i det nordöstra hörnet av Hörnet 24, i nuvarande trädgårdsmark. I undersökningen inkluderades även söschakt inom denna yta. Om lämningar påträffades skulle dessa i likhet med ovanstående ges en fastställd utbredning, karaktär och preliminär datering.

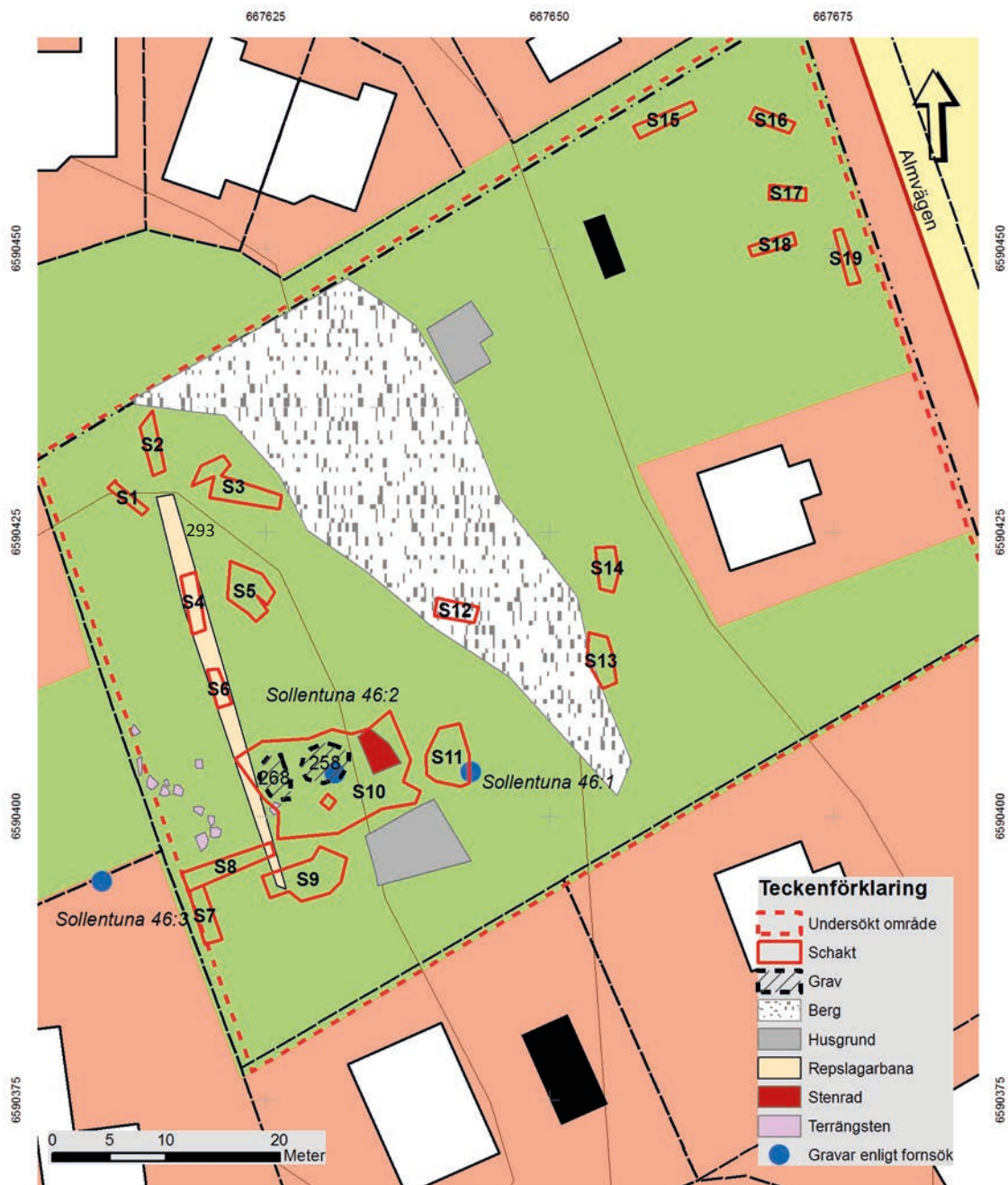
Metod

Hörnet 24

Förundersökningen skedde primärt via upptagning av söschakt som vid behov utökades till större sammanhängande ytor. Schaktens placering styrdes i viss mån av kvarvarande träd och av flera större block. Längs övergången mellan plåtån med gravarna och branten gick berget i dagen inom ett cirka 700 kvadratmeter stort område. Finrensning skedde intill intressanta objekt. Gravarna rensades enbart med handredskap och lodfotades därefter. Schakt och gravar mättes in med RTK-GPS. En enklare kartering gjordes också med RTK-GPS för att klarlägga lämningarnas relation till naturformationer och rester av sentida aktivitet. Insamling av fynd skedde ytterst restriktivt.

Haken 20

Förundersökningen utfördes i första hand genom upptagning av söschakt med grävmaskin. Dessa fördelades representativt över den tillgängliga ytan. Söschakten vidgades till större sammanhängande ytor för att följa upp konstruktioner och indikationer. Mindre partier avtorvades för hand. Bostads- huset med tillhörande installationer täckte en relativt stor yta som inte kunde förundersökas. Schakten handrensades och några anläggningar undersöktes och dokumenterades. Inmätning skedde med RTK-GPS. Insamling av fynd skedde ytterst restriktivt.

Figur 6. Schaktplan över Hörnet 24. Skala 1:600.

Figur 7. De två gravarna på Hörnet 24, med RAÄ-nr Sollentuna 46:2 i förgrunden. Foto från väster av Arkeologgruppen AB.

Genomförande

Hörnet 24

Sammanlagt upptogs nitton schakt. Längs höjdryggen förlades tolv schakt medan två drogs på en mindre avsats i slutningen. Fem schakt upptogs i trädgården. Schakten hade som utgångspunkt 1,2 meters bredd, men utvidgades där så bedömdes nödvändigt för att underlätta tolkningen. I anslutning till de två registrerade gravarna upptogs en cirka 125 kvadratmeter stor yta. Den öppnade ytan uppgick sammanlagt till cirka 280 kvadratmeter.

Så här beskrivs gravarna i Fornsök:

RAÄ-nr Sollentuna 46:1

Stensättning, 4 m diam och 0,5 m h. Övermossad och lätt humusblandad fyllning, 0,3–0,5 m st stenar. Kantkedja av 0,4–0,75 m st och 0,4–0,5 m h stenar. Beväxt med 2 björkar och låga rönnbuskar.

RAÄ-nr Sollentuna 46:2

1 m V om föregående: 2) Stensättning, närmast rund, 4 m diam, 0,35 m h. Övermossad och lätt humusblandad fyllning av 0,3–0,5 m st stenar. I N kanten är en 0,5x1,5 m st och 0,45 m h sten. Något rampone-rad i Ö. Beväxt med rönntelningar.

Figur 8. Snedfoto över RAÄ-nr 46:2. Foto från söder av Arkeologgruppen AB.

De båda gravarna kunde urskiljas utan problem. I centrum av 46:1 växte en reslig björk. Anläggningen hade också återanvänts som blomrabatt i sen tid. En terrassering hade byggts upp mot öster för att motverka lutningen och en stenkant av mindre stenar hade rests mellan 46:1 och terrasseringen, sannolikt för att avgränsa en rabatt.

Det blev snart uppenbart att det gamla repslageriet påverkat en hel del inom närområdet. Inom schakt 9 var marken under torven tydligt bränd och innehöll mycket kol samt tegelkross (brand-/raseringslager 625). Med hjälp av äldre fotografier kunde vi fastslå att den brända ytan var resterna av repslageribyggnaden. Repslagarbanan gick fortfarande att urskilja

i terrängen som en cirka 35 meter lång röjd sträcka. Strax öster om repslageriet fanns grunden efter repslagarens bostad. Enligt uppgifter från lokalbefolkningen brändes bostadshuset och repslageriet ned av brandkåren i början av 1980-talet då de båda byggnaderna var mycket förfallna.

Ett flertal schakt togs upp längs repslagarbanan norrut längs platån som mot fastighetsgränsen övergick i berg i dagen. Samtliga dessa schakt (schakt 1–6) innehöll endast ett tunt torvlager ovanpå morän samt hade mer eller mindre inslag av stenar och block. Två schakt (schakt 13–14) togs upp på en mindre avsats i slutningen mot bostadshuset. Under skogstorven innehöll de ett tunt humuslager ovanpå berg.

Figur 9. Snedfoto över RAÄ-nr 46:1. Foto från söder av Arkeologgruppen AB.

I anslutning till gravarna upptogs schakten 10 och 11 som utvidgades till större ytor. Gravarna visade sig efter avtorvning och rensning vara tydligt avgränsade mot varandra och mot omgivande mark. Omkring 46:2 fanns en cirka meterbred stenpackning som liknade ett brätte. Det var relativt slarvigt uppbyggt, av upp till 0,4 meter stora stenar, både rundade och kantiga. Ett gemensamt drag för de båda gravarna var att deras östra delar byggts upp något. Troligen har det funnits en ambition att gravarna ska ligga plant, trots att marken sluttar mot öster.

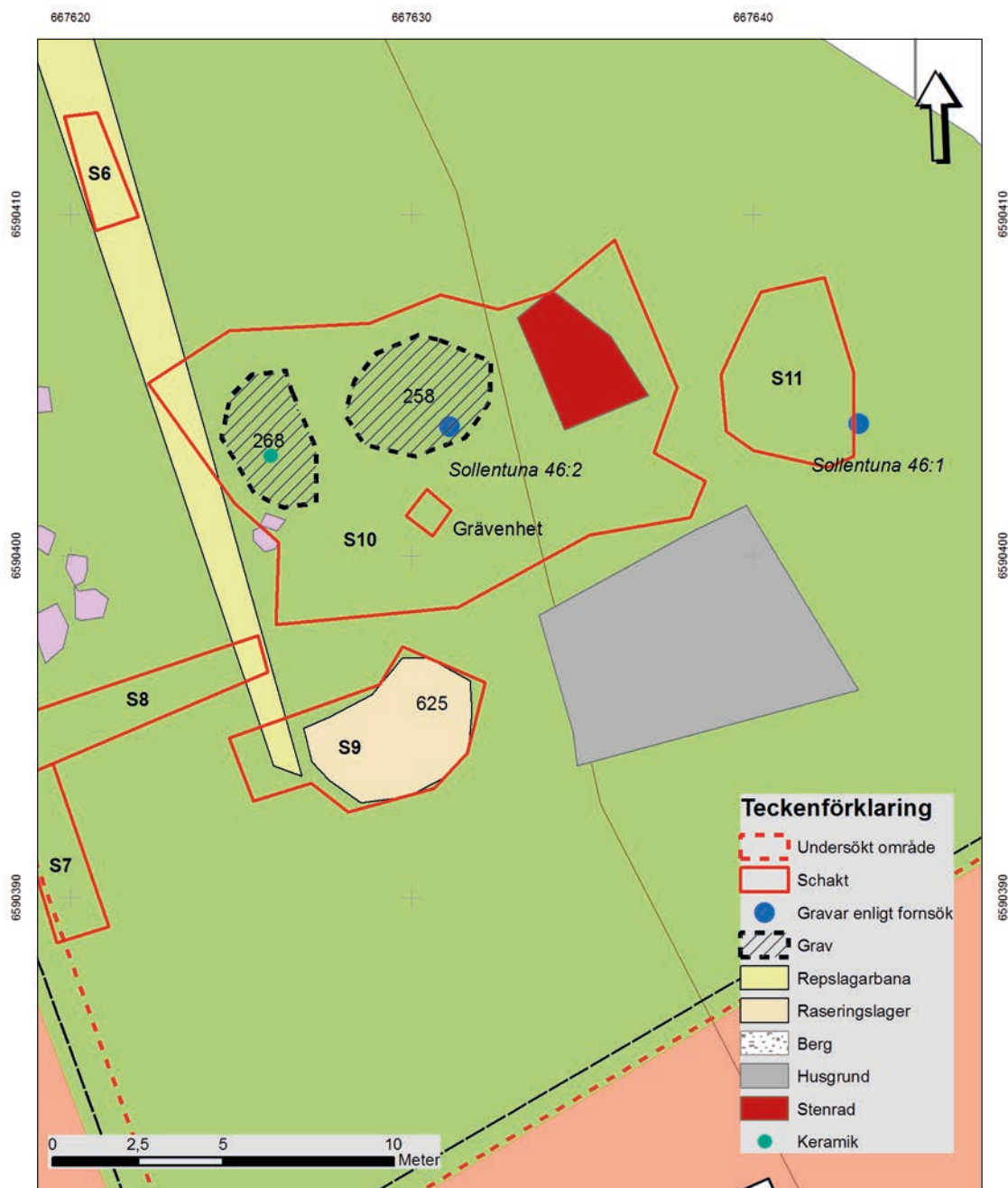
Stenpackningen i 46:2 var mycket gles i den centrala delen och jämfört med beskrivningen i Fornsök förefaller det som om del stenar avlägsnats. Det verkar dock inte vara frågan om medveten åverkan då graven i övrigt inte ser ut att vara skadad. I 46:1 har arbetet med rabatten medfört en del omplockning men

huvuddelen av packningen förefaller att vara relativt opåverkad, med reservation för eventuella skador från björken.

Vid rensning av anläggningarna påträffades fyra skärvor keramik nära den sydvästra kanten av 46:2. Godset var grovmagrat, av relativt allmän förhistorisk typ, utan någon synlig dekor på någon av skärvorna. Dateringen kan inte preciseras närmare än till bronsålder – järnålder.

Figur 10. Fyra keramikskärvor från RAÄ-nr Sollentuna 46:2. Foto av Arkeologgruppen AB.

Figur 11. Detaljplan från området kring gravarna på Hörnet 24. De blå prickarna markerar läget för gravarna RAÄ-nr Sollentuna 46:1 och 46:2 enligt Fornsök. De korrigerade positionerna kommer att anmälas till FMIS. Skala 1:200.

Marken söder om gravarna var mycket stembunden med företrädesvis 0,05–0,15 meter stora stenar. För att kontrollera om ytan kunde vara anlagd som en del av gravområdet togs en grävning (289) upp här. Den var cirka 1x1 meter stor. Enheten visade att det steniga skiktet endast var cirka 0,15 meter djupt. Mellan stenarna fanns humös jord och rötter. Därunder kom ljus morän.

Efter att gravarna dokumenterats täcktes de med fiberduk och jord.

Båda gravarna var något felaktigt inprickade i FMIS. Det gällde även för RAÄ 46:3 på granntomten. Den kunde dock inte ges någon ny inmätning inom ramen för förundersökningen. Korrigerade positioner för RAÄ-nr Sollentuna 46:1–2 kommer att anmälas till FMIS (se figur 11).

I den eventuella boplatsytan i trädgården norr om bostadshuset upptogs fem schakt (schakt 15–19). Samtliga innehöll påförd matjord ovanpå styv lera. Inga indikationer fanns på äldre anläggningar. Sannolikt har en grundläggande markberedning gjorts innan trädgården anlades.

Haken 20

Inom undersökningsområdet upptogs sammanlagt 20 schakt omfattande cirka 260 kvadratmeter. Dessa fördelades på sex schakt (schakt 1–3, 18–20) i öster, framför bostadshuset; tre norr om huset (schakt 4, 13 och 14); nio inom området bakom huset (schakt 5–12, 15) och två i söder (schakt 16, 17).

Inom den östra gruppen, framför bostadshuset, innehöll schakten stora mängder fyllnadsmassor. Detta var mest utpräglat närmast släntningen mot Almvägen. Schakten 1, 2 och

19 visade att det nordöstra hörnet, Almvägen/Haken 19, var uppfyllt över 1,5 meter, med gradvis avtagande uppfyllning längs slänten till uppfartsvägen mot huset. I hörnet mellan schakt 1 och 2 fanns också det VA-schakt som grävdes 1989 (Sander 1989). Schaktet var 1,4 meter brett och leder till en trekammarrunn. I gränsen mellan Haken 19 och 20 löper en stenmur som använts för att terrassera upp markutfyllnaden i nordöstra hörnet.

Där återfinns en tidigare känd gravhög, nr 27 på gravfältskartan från år 1928. Då beskrivs högen på följande sätt:

Hög, 0,85 m h, med några större stenar i markytan. På N sluttningen terrassformig bildning. Oregelbunden. Beväxt med 4 buskar, en stubbe och buskar. På V sluttningen en kullfallen sten 1,10x0,80 och synlig höjd 0,40 m. NNO–SSV.

Inte mycket av detta går att känna igen idag. Sannolikt har även högen tillförts utfyllnadsmaterial som gett den större yta men en flackare profil. I norr verkar den något kapad av den terrassering med stenmur som nämndes ovan.

I schakt 2 framkom en oval mörkfärgning (A201) som undersöktes. Den var cirka 1,3x0,9 meter stor och 0,20 meter djup. Fyllningen bestod av mörkfärgad humös jord, som närmast liknade matjord. Den innehöll vare sig sot eller kol. Anläggningen tolkades som botten av en äldre planteringsgrop.

Schakt 3 och 19 lades för att fånga upp den eventuella grav som noterades vid karteringen år 1993. Det visade sig att förhöjningen bestod av påförd matjord samt några stenar, möjligen en rest av en äldre rabatt som införlivats med gräsmattan.

Sammanfattningsvis kan sägas att den här delen av området genomgått en serie av markomdaningar, vilket gör relationen till den befintliga gravhögen svår att bedöma. I sökschakten grävdes ned till naturlig siltig sand eller morängrus utan spår av arkeologiskt intressanta objekt. Inte heller noterades några fynd som kunde kopplas till förhistoriska aktiviteter.

Den norra gruppen utgjordes av tre schakt (schakt 4, 13 och 14) mellan bostadshusets norra gavel och gränsen mot Haken 19. Att notera är att här låg tomterna på samma nivå, utan den markanta terrassering som fanns i den nordöstra gränzonen. Gränsen här markerades enbart av ett grunt dike och ett raserat staket. Även här visade schakten prov på markbearbetning. Schakt 4 innehöll stora mängder sprängsten och i övriga schakt fanns matjord med stor inblandning av recent skräp. Sannolikt har området använts för någon typ av trädgårdsodling. I schakt 14 fanns en större mörkfärgning strax under torven. Den innehöll vare sig sot eller kol och bedömdes som en rest av förmultnat organiskt material. Den västra gruppen upptogs inom en större gräsyta bakom bostadshuset. Cirka 20 meter närmast den västra tomtgränsen låg som naturtomt, bevuxen med ett glest tallbestånd. Här stack bitvis berget upp i dagen, i övrigt låg det strax under ytan. Av den anledningen gjordes endast en okulär besiktning av denna del, en besiktning som blev resultatlös.

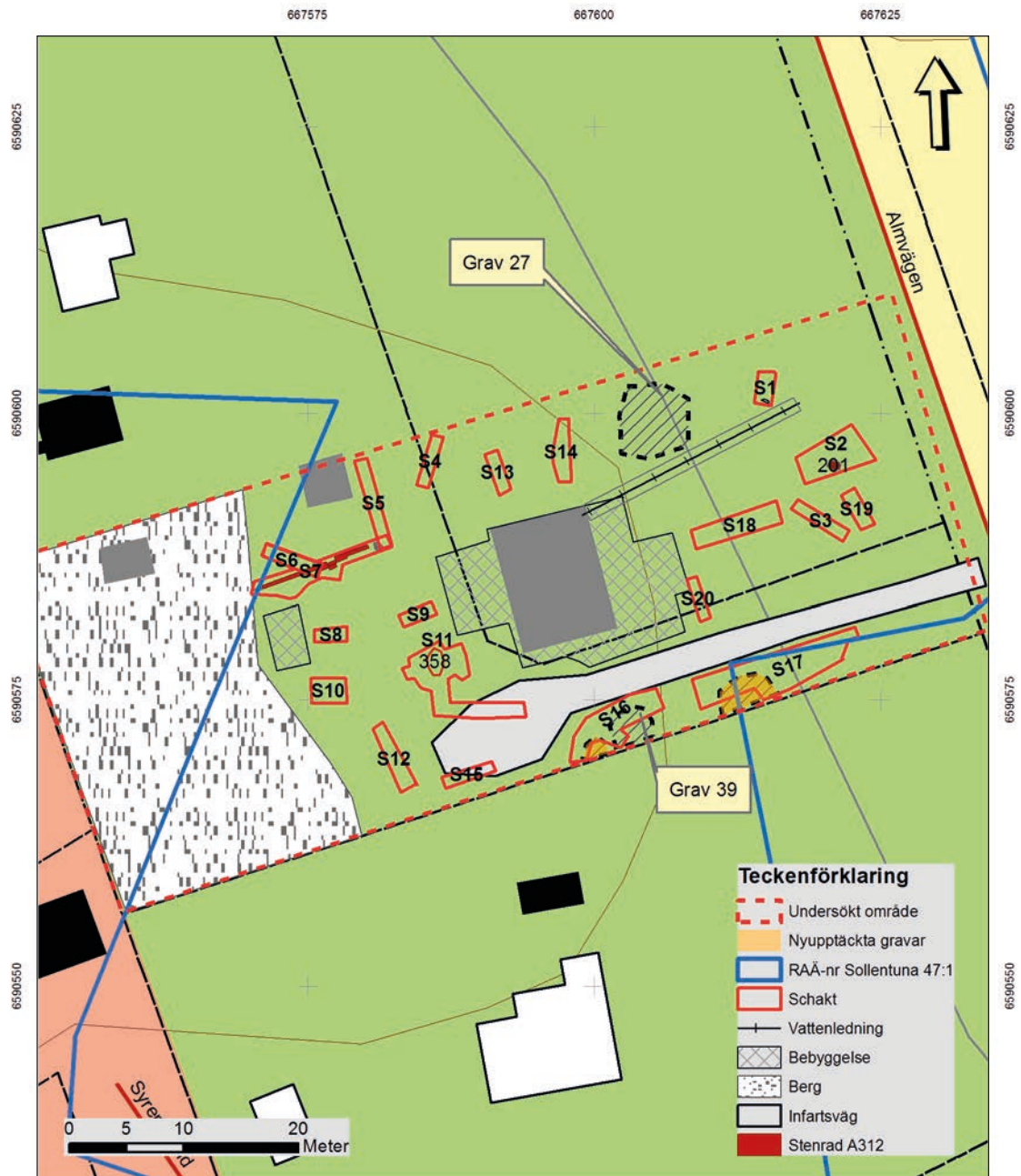
Sammanlagt nio schakt (schakt 5–12, 15) öppnades upp inom gräsytan väster om bostadshuset. De visade även här prov på en långtgående markberedning, i vad som sannolikt ursprungligen

Figur 13. Gränsmur mellan Haken 19 och 20. Foto från nordöst av Arkeologgruppen AB.

Figur 14. Schakt 3. Foto från nordväst av Arkeologgruppen AB.

Figur 12. Schaktplan över Haken 20. Skala 1:600

Figur 15. Gräsytan bakom bostadshuset med badtunna och friggebod. Foto av Arkeologgruppen AB.

var kuperad, stenbunden mark. Stora utfyllda partier växlade med områden där berg sprängts eller fanns kvar nära ytan. På den gamla gravfältskartan från år 1928 fanns en osäker grav markerad inom denna yta. Den hade nummer 35 på kartan (se figur 3) och beskrevs så här:

Rest av hög. Mycket otydligt, 0,20 m h. Flack, oregelbunden. På N. delen en liten rund rabatt i vilken planterats en rosenbuske.

Idag fanns vare sig rabatt eller rosenbuske, endast en grusad plan i änden på uppfartsvägen. Schakten 11, 12 och 15 drogs inom detta område men utan spår av grav 35 eller några andra gravar.

Alla schakt inom den västra gruppen innehöll recent skräp, från slippers och betongklumpar till buteljglas och plast. I schakten 6–10 fanns ett markant inslag av sten som lagts där i utfyllnads-syfte. Bland dem fanns en del sprängsten, flest i schakten 5–7. Utjämningslagren var 0,2-0,7 meter tjocka. Under dessa följde naturlig sand, utom i schakten 10 och 12 där berget stack upp i schakten. Inom schakten 6 och 7 fram-

Figur 16. Den stensatta kanten A312. Foto från öster av Arkeologgruppen AB.

kom en stensatt kant (A312) av sågad och putsad kantsten. I denna ingick en trappa med tre trappsteg. Denna stenkant framkom under grästorv och ett cirka 0,4 meter tjockt utjämningslager, ytterligare ett bevis på att omfattande markarbeten skett här under sen tid.

I schakt 11 fanns en cirka 1,8x2,8 meter stor mörkfärgning (A358) som rensades fram och undersöktes. Den syntes omedelbart under grästorven, var sotfärgad i ytan och innehöll en del skärvig sten. Undersökningen visade att anläggningen var yttäckande men saknade djup, då den var endast 0,15 meter djup. Under anläggningen kom skörbränd sten, men också en hel del sprängsten. Den befann sig på samma

nivå som recent skräp av den typ som beskrevs ovan. Sentida fynd i form av pilsnerglass påträffades i omedelbar anslutning men i själva anläggningen märktes inga fynd. Karaktär samt läge gjorde att mörkfärgningen bedömdes som sentida, troligen från en större brasa för eldning av skräp, möjligen i anslutning till omdaning av trädgården, med tanke på den underliggande sprängstenen.

Den södra gruppen utgörs av två schakt mellan uppfartsvägen till bostadshuset och tomtgränsen mot Haken 22 som markeras av ett trästaket. Här återfanns grav 39 från gravfältskartan, på gränsen mellan tomterna. Den beskrevs på följande sätt år 1928:

Hög 0,3 m h. Fotkedja delvis synlig. Beväxt med 2 björkar, 1 liten tall och buskar. Hela mitten förstörd. Ö. delen och en flik på V. sidan återstå.

Denna anläggning syntes idag som gräsbevuxen förhöjning krönt av en rejäl björk. Över förhöjningens södra del löpte ovan nämnda staket.

Schakt 16 lades så att det berörde den norra delen av grav 39. Själva förhöjningen täcktes av med handredskap. Under grästorven fanns en kompakt fyllning av humös silt, utan moderna inslag. I kanten märktes ett par stenar. Vi avslutade när vi påträffade några skärvor av keramik. Keramiken var av allmän järnålderskaraktär, ljusbrun, med medelgrovt till grovt magring. Gravens status anses bekräftad.

Förutom denna grav påträffades ytterligare två, tidigare okända, gravar. Den ena (grav 529) låg strax norr om grav 39, den andra (grav 499) låg i slutningen mot söder. Grav 529 var cirka 2,5x3,5 meter stor, varav cirka 2,5x2,5 meter inom undersökningsområdet. Resterande del låg på angränsande

Figur 17. Grav 39. Foto från norr av Arkeologgruppen AB.

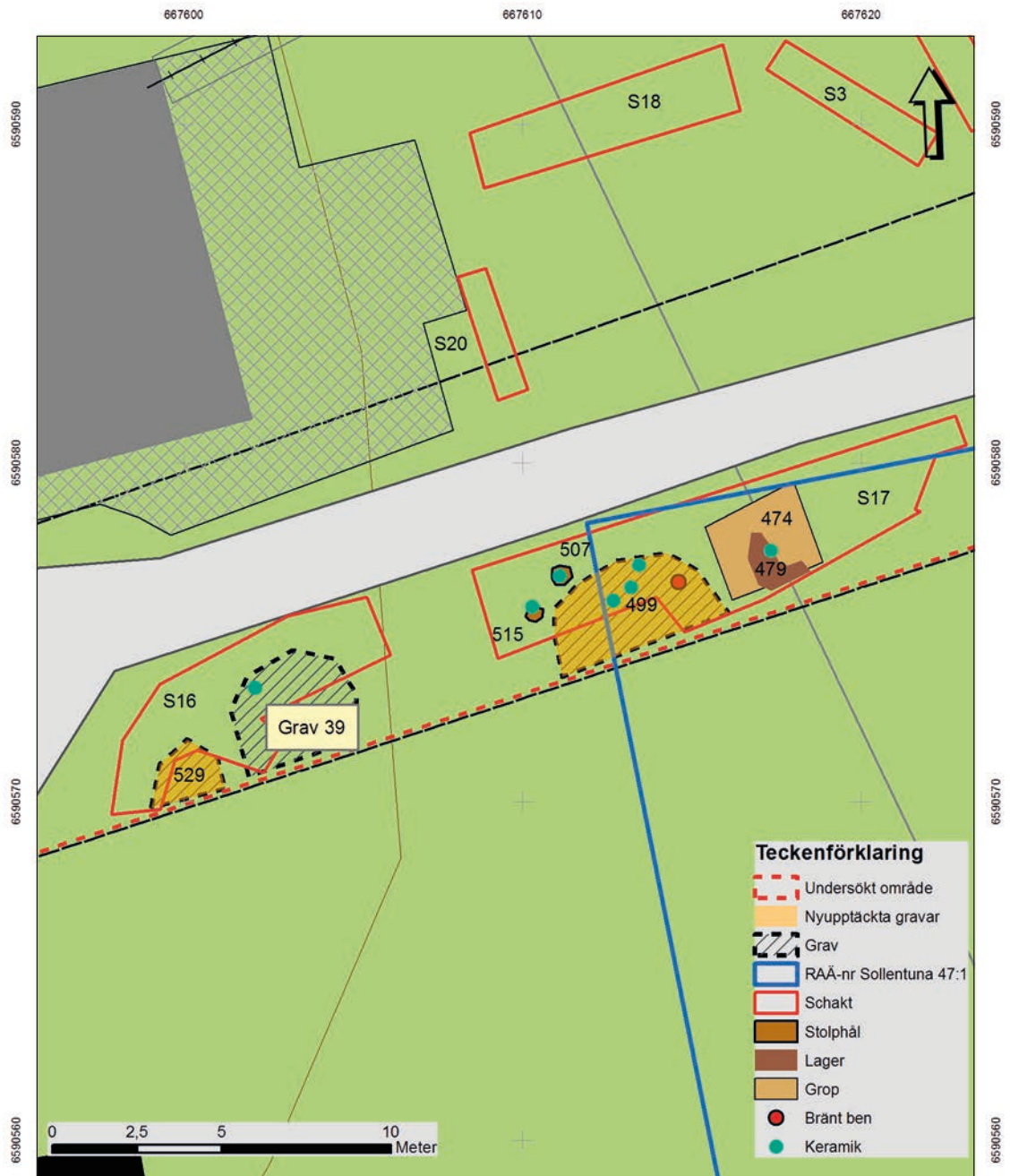

Figur 18. Grav 529 från nordväst. Foto av Arkeologgruppen AB.

Figur 19. Grav 499 från nordöst. Foto av Arkeologgruppen AB.

Figur 20. Detalj över södra gravområdet vid Haken 20. Skala 1:200.

tomt. I dess norra och nordöstra del märktes en kantbegränsning av 0,3–0,4 meter stora stenar, som dock inte föreföll att utgöra en distinkt kantkedja.

Grav 499 syntes som en svag förhöjning som delades i två delar av staketet. Vid schaktning märktes en kantbegränsning av 0,3–0,4 meter stora stenar omkring en sotfärgad yta. Gravens omkrets kan beräknas till cirka 4,5 meter med knappt hälften av gravens utanför undersökningsområdet. Vid rensning av grav 499 påträffades keramikskärvor på flera platser, dessutom ett fynd av brända ben.

Öster om grav 499 fanns en större, modern sopgrop (A474) med sluttande väggar. I dess västra del fanns rester av ett nedhasat äldre kulturlager (A479). Av lagret återfanns en liten del i schaktet söder om gropen. Det var upp till 0,07 meter tjockt, något sotfärgat och med högre silthalt än omgivande sand. En mindre rest av lagret återfanns i botten av sopgropen, sannolikt nedhasat när gropen grävdes.

Strax intill grav 499 fanns även två stolphål, A507 och A515. I båda av dessa gjordes fynd av keramik vid rensning.

Resultat

Inom Hörnet 24 fanns två registrerade gravar, RAÄ Sollentuna 46:1–2. Inga andra förhistoriska eller historiska lämningar påträffades vid förundersökningen.

De kvarvarande fornlämningarna inom Haken 20 fördelar sig på två delområden.

I norr, vid gränsen mot Haken 19, ligger den tidigare kända grav 27. I dess närhet finns stora utfyllnader och omfattande markförändringar. Inga ytterligare anläggningar har påträffats i denna del av området.

I söder, mot Haken 22, finns den tidigare kända grav 39. Intill denna påträffades ytterligare två gravar. Av dessa utgör sannolikt grav 529 en del av vad som vid karteringen år 1928 tolkades som grav 39. Vi har dock tolkat den som en separat grav. Dessutom fanns där två stolphål och rester av ett äldre kulturlager. Detta samlade anläggningsområde fortsätter in på Haken 22.

Utvärdering och måluppfyllelse i förhållande till undersökningsplan

Det övergripande målet för båda förundersökningarna var ge Länsstyrelsen underlag för kravspecifikationer för arkeologiska undersökningar. Det gällde att avgränsa lämningarnas utsträckning inom undersökningsområdet men även att fastställa deras omfattning, sammansättning, komplexitet och relativa datering. För att uppnå detta syfte beräknades att ett representativt urval av anläggningar och lager skulle delundersökas inom Haken 20.

Nedan görs en kort sammanställning av hur målen kunnat uppfyllas, uppdelat på de två undersökningsområdena.

Hörnet 24

Avgränsning: utförd.

Omfattning: de två registrerade gravarna var de enda fornlämningarna inom området. Repslagarbanan kommer att anmälas till FMIS.

Sammansättning: två rundade stensättningar, båda delvis omplockade.

Komplexitet: området innehåller inga komplicerade stratigrafiska relationer. Inget äldre skikt av anläggningar påträffades.

Relativ datering: sannolikt järnålder, men krönläget på bergsryggen kan även peka på bronsålder.

Haken 20

Avgränsning: utförd, med en viss tveksamhet gällande det rejält störda området omkring grav 27.

Omfattning: lämningarna kan delas in i två delområden. Det ena omfattar enbart grav 27, nära gränsen mot Haken 19. Det andra låg mellan uppfartsvägen och gränsen mot Haken 22. Det omfattar tre gravar, två stolphål och ett kulturlager. Det är dock inte utslutet att fler mer eller mindre störda anläggningar kan finnas på andra platser inom området. I VA-schaktet 1989 fanns rester av en förstörd grav i schaktkanten och kring gruppen av gravar som undersöktes år 1938 kan också rester finnas kvar. Vi bedömer att det endast kan röra sig om smärre ytor.

Sammansättning: de fyra gravar som redovisas efter förundersökningen är av samma typ som de gravar som redovisats vid tidigare arkeologiska insatser inom gravfältet.

Komplexitet: svårigheterna och komplexiteten består främst av de omfattande markingrepp som gjorts genom åren. Mer än 1,5 meters uppfyllnad växlar med ytor där endast matjord täcker ursprunglig yta. Att skilja påfört från ursprungligt kan ses som den stora utmaningen inom Haken 20.

Relativ datering: en datering till yngre järnålder kan föreslås utifrån gravfältets horisontella stratigrafi som den framgår efter tidigare gjorde arkeologiska undersökningar. Keramiken anger enbart en allmän datering till järnålder.

Referenser

Tryckta källor

- Andersson, G. & Hedlund, J. 1994. *Gravar och boplats vid Almvägen*. Arlandabanan. Riksantikvarieämbetet. UV Stockholm, rapport 1994:25
- Andersson, K. 2001. *Haken 31*. Arkeologisk förundersökning i anslutning till Raä 47, Haken 31, Sollentuna socken och kommun, Uppland. Stockholms Läns Museum. Rapporter 2001:25
- Grön, C. & Östlund, S. 2007. *Flera gravar vid Hersbygravfältet*. Riksantikvarieämbetet. UV Mitt, rapport 2007:13. Arkeologisk förundersökning.
- Hedlund, J. 1994: Hersby i Sollentuna. Hersir-by; en del i landvärdet under yngre järnålder i Uppland. I: *Arkeologi i Attundaland*. Studier från UV Stockholm. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 4.
- Runeson, H. 2004: *Vattenledning vid Almvägen*. Riksantikvarieämbetet UV Mitt, rapport 2004:5.

Arkivmaterial

ATA

- Arne, T. J. 1905. Up, Sollentuna sn, Hersby. Riksantikvarieämbetet, ATA. Inv nr 12642.
- Ginters, V. 1962. Up, Sollentuna sn, Hersby, fornl. 45. Riksantikvarieämbetet ATA. Arkivrapport dnr 1873/62
- Oxenstierna, E. 1938. Up, Sollentuna sn, Hersby. Riksantikvarieämbetet, ATA. Arkivrapport dnr 2667/38
- Sander, B. 1989. Antikvarisk kontroll. Up, Sollentuna, Haken 20, fornlämning 47. Riksantikvarieämbetet, ATA. Arkivrapport dnr 4427/89.

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Uppland
Län	Stockholm
Kommun	Sollentuna
Socken	Sollentuna
Fastighet	Hörnet 24, Haken 20
Fornlämningsnummer	RAÄ-nr Sollentuna 46:1-2 RAÄ-nr Sollentuna 47:1
Projektledning	Tomas Ekman, Karin Sundberg
Personal	Tomas Ekman, Karin Sundberg Tobias Olsson Grahn, Ola Winter
Undersökningstid	2016-10-13 till 2016-10-28
Exploateringsyta	Ca 4 800 m ² + 2 800 m ²
Undersökt yta	283 m ² + 258 m ²
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens beslutsdatum

2016-09-02

Länsstyrelsens diarienummer

43111-4564-2015

43111-4563-2015

Arkeologgruppens projektnummer

2016_71

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvicare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvicare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Fynd förvaras i väntan på fyndfördelning hos Arkeologgruppen AB.

Bilaga 1. Schakttabell Hörnet 24

Schaktnr	Längd* bredd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggningar
1	4*1,2	0,2-0,3	0,05-0,1 meter skogstörv. Därunder vidtog morängrus. Schaktet innehöll mycket rötter och sten.	
2	5*1,2	0,2-0,3	0,05-0,1 meter skogstörv. Därunder vidtog morängrus. Schaktet innehöll mycket rötter och sten.	
3	7*1,2	0,2-0,3	0,05-0,1 meter skogstörv. Därunder vidtog berg och morängrus. Schaktet innehöll mycket rötter och sten.	
4	5*1,2	0,2-0,3	0,05-0,1 meter skogstörv. Därunder vidtog morängrus. Schaktet upptogs i den före detta repslagarbanan, vilket gjorde att marken var relativt stenfri.	
5	4,5*3,5	0,2-0,3	0,05-0,1 meter skogstörv. Därunder vidtog berg och morängrus.	
6	3,5*1,2	0,2-0,3	0,05-0,1 meter skogstörv. Därunder vidtog morängrus. Schaktet upptogs i den före detta repslagarbanan, vilket gjorde att marken var relativt stenfri.	
7	4,5*1,2	0,2-0,3	0,1-0,2 meter skogstörv. Därunder vidtog morängrus. Schaktet innehöll mycket rötter och sten.	
8	8,5*1,2	0,2-0,3	0,1-0,2 meter skogstörv. Därunder vidtog morängrus.	
9	7*3,5	0,3	0,05 meter skogstörv. Därunder vidtog ett 0,1 meter tjockt brandlager med inslag av tegelkross och enstaka glasbitar. Därunder vidtog morängrus.	raseringslager
10	14*9	0,3	En större yta upptagen kring de två stensättningarna RAÅ-nr Sollentuna 46:1 och 46:2. Stensättningarna syntes tydligt mot omgivande mark. Området var stenrikt även i övrigt. Under cirka 0,1 meter skogstörv vidtog morängrus. I området mellan stensättningarna fanns rikhaltigt med stenar. En del av dessa var utfallna från gravarnas stenpackningar medan andra stenar föreföll lagda mellan gravarna. De var relativt flata och upp till 0,4 meter stora. I botten av schaktet, mellan stensättningarna, vidtog morängrus.	gravar: Sollentuna 46:1 Sollentuna 46:2
11	5,5*4,5	0,3	Flera stenblock låg i dagen. Invid dessa 0,2 meter tjock skogstörv. Under torven kom sten och under stenen vidtog morän.	

Schaktnr	Längd* bredd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggningar
12	4*1,2	0,1-0,2	Schakt i skreva på berghäll. Enbart skogstorv. Därunder vidtog berg.	
13	5*2	0,2-0,3	0,15 meter skogstorv. Under torven vidtog 0,1-0,2 meter humus. Därunder morän.	
14	4*1,5	0,2-0,3	0,15 meter skogstorv. Under torven vidtog 0,1-0,2 meter humus. Därunder vidtog morän.	
15	5,5*1,2	0,3-0,4	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog 0,2 meter påförd matjord. Därunder vidtog naturlig lera.	
16	4*1,2	0,4-0,5	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog 0,3 meter påförd matjord. Därunder vidtog naturlig lera.	
17	3,5*1,2	0,3-0,4	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog 0,2 meter påförd matjord. Därunder vidtog naturlig lera.	
18	4*1,2	0,3-0,4	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog 0,2 meter påförd matjord. Därunder vidtog naturlig lera.	
19	4,5*1,2	0,4-0,5	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog 0,3 meter påförd matjord. Därunder vidtog naturlig lera.	

Bilaga 2. Schakttabell Haken 20

Schaktnr	Längd* bredd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggningar
1	3*1,5	1,8	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett 1,6 meter tjockt utfyllnadslager med stora inslag av tegelkross, blomkrukskärvor och sprängsten. Troligen utfyllnadslager till schakt för trekammarbrunn. Under detta följde grusig sand.	
2	7*3	0,4-0,7	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett utfyllnadslager, 0,3-0,5 meter tjockt. Lagret bestod av blandat grus och silt med inslag av recent skräp. Under detta kom naturlig grusig sand.	mörkfärgning 201
3	5,5*1,2	0,6	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett 0,15 meter tjockt utfyllnadslager av samma typ som i schakt 2. Under detta vidtog naturlig sand. Två större stenar i västra kanten, upp mot ett större naturligt block intill schaktet.	
4	5*1,2	0,55	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett 0,25 meter tjockt utjämningslager av grusig silt med stort inslag av sprängsten. Under detta kom naturlig, grusig sand.	
5	8*1,2	0,8	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett 0,15 meter tjockt utjämningslager av grusig silt. Under detta kom ett 0,5 meter tjockt lager med sprängsten. Därunder vidtog naturlig grusig sand.	
6	5*1,2	0,6	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett 0,25 meter tjockt utjämningslager med stort inslag av sprängsten samt tegelkross och blomkrukskärvor. Under detta kom naturlig sand.	
7	14*1,2-1,5	0,6	En utvidgning av schakt 6. 0,15 meter grästorv. Därunder vidtog ett 0,2-0,4 meter tjockt utjämningslager av grusig silt med inslag av byggsprot. Lagret låg ovanpå en 12 meter lång stenrad i huggen/sågad sten. Stenstorlek cirka 1,2x0,3 meter och 0,2 meter tjocka. I mitten av stenraden fanns tre trappsteg i huggen sten. I väster slutade raden vid två naturstenar med betong på översidan. I öster slutade raden vid en natursten. Under stenraden vidtog naturlig sand.	stenrad 312
8	3*1,2	0,8	Schakt intill badtunna. 0,15 meter grästorv. Därunder ett 0,6-0,7 meter tjockt lager med såväl sprängsten som naturlig sten, möjligen med funktion som dränering vid badtunnan. Därunder kom naturlig sand.	
9	3*1,2	0,6	Schakt strax väster om altangrund. 0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett utjämningslager av blandade jordarter, med stort inslag av sten samt plast,plåt och två slipers. Under detta vidtog naturlig sand.	
10	3,5*3	0,7	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett upp till 0,50 meter tjockt utjämningslager med stort inslag av sten. Under detta följde i västra delen berg, i övrigt naturlig sand.	

Schaktnr	Längd* bredd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggningar
11	14*1,2-3,5	0,4-0,5	0,15 meter grästorv. Därunder ett 0,3-0,4 meter tjockt utjämningslager med blandade jordarter och inslag av recent skrot. I den norra delen kom en större mörkfärgning/härd av recent typ, 358. Under denna kom rikliga mängder skörbränd sten och sprängsten. I övrigt följde naturlig sand.	härd 358
12	6*1,2	0,2-0,3	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog 0,05-0,15 meter utjämningslager av blandade jordarter. Under detta vidtog berg.	
13	4*1,2	0,4	0,2 meter grästorv. I den södra delen korsades schaktet av en elkabel. Under torven vidtog sand.	
14	5,5*1,2	0,4	0,2 meter grästorv. Under torven vidtog i norra delen berg. Intill berget kom en mörkfärgning cirka 1 meter lång. Den kom sannolikt från förmultnat organiskt material. Under mörkfärgningen samt i södra delen av schaktet vidtog naturlig sand.	
15	5*1,2	0,45-0,55	0,15 meter grästorv. Under torven vidtog ett 0,3-0,4 meter tjockt utfyllnadslager av blandade jordarter med mycket rötter och inslag av singel. Under detta vidtog naturlig sand.	
16	10*1,2-3,5	0,2-0,4	0,15-0,2 meter grästorv. Schaktet lades över den norra änden av grav 39 som avtorvades för hand inom schaktet. Under torven återfanns hårt packad silt med grusinslag. Vid rensning påträffades några keramikskärvor (F546). Väster om grav 39 i schaktet framkom en mindrestensättning fram (grav 529). Den var knappt 2 meter i diameter, svagt välvd och fortsatte på andra sidan tomtgränsen. Runt gravarna framkom naturlig sand i botten av schaktet.	grav 39 grav 529
17	16*3-4	0,25-0,4	0,15-0,25 meter grästorv. Under torven framkom en grav, grav 499. Graven var något välvd, cirka 3,5-4 meter i diameter och fortsatte på andra sidan tomtgränsen. Den bestod av en gles stenpackning med 0,25-0,5 meter stora stenar. Den synliga delen av graven rensades varvid framkom fragment av keramik (469, 470, 471) och enstaka brända ben (472). Nordväst om graven påträffades två stolphål. Vid rensning påträffades fragment av keramik (F467, 468) även här. Öster om graven återfanns en recent avfallsgrop, 0,4 meter djup. I denna sågs buteljglas, porslin, konserverburkar mm. Söder om avfallsgropen fanns rester av ett kulturlager som även "spillt" ned i gropens botten. Lagret var 0,03-0,10 meter tjockt, med en infiltrationszon under, upp till 0,10 meter tjock. Kulturlagret var något sotfärgat, med "fet" känsla. Vid rensning påträffades en keramikskärva (F473) i den nedhasade delen av lagret. Runt anläggningarna och i botten av avfallsgropen kom naturlig sand.	grav 499 två stolphål 507, 515 kulturlager 479 recent sopgrop 474

Schaktnr	Längd* bredd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggningar
18	8*2	0,5-0,7	I västra delen stenplattor. Under plattorna kom ett utjämningslager med grus och sand samt flera större stenblock. I östra delen 0,15 meter grästorv. I övergångszonen mellan plattor och gräs fanns direkt under torven en igenfylld grop efter ett borttaget större träd. Gropen var igenfylld med sten och matjord. I den östra delen vidtog ett 0,4 meter tjockt utfyllnadslager av sand. Under detta vidtog i hela schaktet naturlig sand/mjåla.	
19	4*1,2	0,9	Schaktet lagt över ett område markerat som en eventuell grav vid karteringen år 1993. Marken sluttade åt söder och var i norr bevuxen med ett spireabestånd. Förutom matjord i planteringen fanns överst 0,2 meter grästorv. Under torven vidtog 0,25 meter påförd matjord. Några 0,3-0,4 meter stora stenar låg i norr, under planteringen. Underst kom naturlig sand/mjåla.	
20	4*1,2	0,25-0,5	0,15 meter grästorv. Därunder vidtog ett 0,1-0,3 meter tjockt utjämningslager bestående av småsten/grus. Under detta vidtog i öster naturlig sand. I väster vidtog berg.	

Bilaga 3. Anläggningstabeller

HÖRNET 24

Beteckning	Storlek (m)	Höjd (m)	Beskrivning
RAÄ 46:1			46:1 innehöll upp till 1 meter stora block av vilka några bildar en ofullständig kantkedja. Även mindre stenar i packningen. En större björk stod mitt i stensättningen. Runt 46:1 ett finns ett "brätte" av mindre sten.
RAÄ 46:2			46:2 låg väster om 46:1 och var en flack stensättning som låg mot ett stenblock i norr. Tunt med sten centralt, möjligen omplockad. Utrasad sten i öster. Keramik påträffad vid rensning.
293 Repslagarbana	1x35		Stenröjd yta, bevuxen med en del mindre sly, i övrigt utan träd. Inga synliga installationer i anslutning till banan. Ansluter i söder till brand-/raseringslagret 625, resterna av den byggnad som hörde till repslageriet.
625 Brand-/raseringslager		0,1	Brand-/raseringslager med stort inslag av tegelkross, rostiga spikar mm. En hel del större kolbitar. Från byggnad som brändes ned på 1980-talet.

HAKEN 20

Beteckning	Storlek (m)	Höjd/djup (m)	Beskrivning
201 Mörkfärgning	0,9x1,3	0,2	Mörkfärgning utan sot/kol. Äldre planteringsgrop
312 Stenkant	0,3x12	0,15-0,20	Rad av huggen och slipad sten. Äldre kantbegränsning i trädgård.
358 Hård/brandplats	1,8x2,8	0,15	Stort, sot- och kolfärgat område med en del skörbränd sten. Under denna kom sprängsten.
grav 27	6x7	0,85	Hög markerad på gravfältskartan 1928
grav 39	3x3,5	0,30	Hög markerad på gravfältskartan 1928
grav 499	2,5x2,5	0,25	Hög, nyupptäckt. Fortsätter in på nästa tomt.
grav 529	2,5x3,5	0,30	Hög, nyupptäckt. Fortsätter in på nästa tomt.
stolphål 507	0,5x0,5	-	Rundad, tydlig mörkfärgning. Fynd av keramik vid rensning
stolphål 515	0,4x0,4	-	Rundad, tydlig mörkfärgning. Fynd av keramik vid rensning
kulturlager 479	1,8x2	0,07	Något sotig silt med inslag av kol. Fynd av keramikskärvor.
sopgrop 474	2,5x3	0,2-0,4	Fyllning av blandade jordarter med stort humöst inslag. Fynd av buteljglas, glödlampor, plast, porslin mm.

Bilaga 4. Fyndtabell

Fnr	Uo	Kontext	Sakord	Antal	Vikt (g)
288	Hörnet 24	grav 46:2	keramik	8	30
467	Haken 20	stolphål 515	keramik	1	14
468	Haken 20	stolphål 507	keramik	1	13
469	Haken 20	grav 499	keramik	2	2
470	Haken 20	grav 499	keramik	4	8
471	Haken 20	grav 499	keramik	1	10
472	Haken 20	grav 499	bränt ben	1	<1
473	Haken 20	kulturlager 479	keramik	1	9
546	Haken 20	grav 39	keramik	8	29

